

Brytpunkten mellan två platser

Gemenskap, miljö och identitet från S:a Maria sjukhus till Maria Park

Ellinor Pettersson, Robin Öberg, Caroline Person

ETN 102 Vt -07

Etnologiska institutionen

Lunds universitet

Handledare: Magnus Wikdahl

LUNDS UNIVERSITET

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	2
1.2 Syfte	2
1.3 Material och metod	3
1.4 Disposition	4
2 Miljön.....	5
2.1 Miljön på S:a Maria.....	5
2.1.1 Uppväxtmiljö på S:a Maria.....	5
2.1.2 Naturmiljö på S:a Maria.....	6
3 Gemenskapen.....	9
3.1 Gemenskap på S:a Maria.....	9
3.2 Gemenskap mellan S:a Maria och Maria Park.....	11
3.3 Gemenskap i Maria Park.....	12
3.3.1 Vad finns det för sociala aktiviteter och mötesplatser?.....	13
3.3.2 Finns det en gemenskap överhuvudtaget?.....	16
3.3.3 Varför bo här?.....	16
3.3.4 Vad saknar man i området?.....	17
3.3.5 Mariaparkbladet.....	17
4 Analys och avslutning.....	19
4.1 Kontinuitet.....	19
4.1.1 Naturen.....	19
4.1.2 Berättelser.....	20
4.2 Identitet.....	21
4.3 Avslutning.....	22
6 Käll- och litteraturförteckning.....	25
Otryckta källor.....	25
Internet.....	25
Tidskrifter.....	25
Litteratur.....	25

1 Inledning

En klar vårdag i april är vi ute och kör en liten grön Toyota längs med en hög, grön, tät häck. Där häcken slutar svänger vi höger och kör in mellan två till utseendet identiska små vita hus. Dessa bildar en öppning till det område som är vår slutdestination, området Maria Park.

Framför oss tornar det vi gissar vara huvudbyggnaden upp sig. Det är en långsträckt tegelbyggnad i tre våningar med massor av små vita fönster som tittar ner på oss. Vi parkerar bilen på en av de stora parkeringarna som bildar framsidan av området och beger oss till en stor skylt som visar en översikt av Maria Park. Vi orienterar oss och lägger upp en färdplan för vår fortsatta vandring. Vid ändan av huvudbyggnaden finns en välvd portgång som vi går igenom. Framför oss öppnar sig nu en vidsträckt, rektangulär innergård som kantas av långsträckta tegelbyggnader i tre våningar. Innergården består till stor del av gräsmattor, avskurna i räta linjer av breda grusgångar. Relativt unga träd kantar grusgångarna och signalerar tillsammans med de väldigt raka linjerna att det inte är tillåtet att beträda gräsmattorna. Detta motsägs då det finns tydliga spår av förslitningar i gräset, antagligen där barnen har sprungit som mest, där de satt upp sina fotbollsmål eller där brännbollsplattan brukar ligga. Området är öde och tystnaden är kompakt.

Lite längre bort, liggandes på områdets mittaxel, ligger en kyrka, byggd i samma stil som de kringliggande byggnaderna. Dessa består i sin tur av tegel i olika nyanser av brunt och rött, också byggda i tre våningar. Allt det bruna lyfts av massor av vita fönster, symmetriskt utsatta längs med husfasaden. När vi står på innergårdens mitt och tittar oss omkring får vi en känsla av att husen hänger över oss och att vi bevakas av någon bakom de otaliga fönstren. I mitten av innergården finns en stor, tom bassäng av betong som inger ett övergivet och ganska skrämmande intryck. Området ger oss en känsla av utländskt internat och framstår inte alls som en svensk skolgård, vilket det faktiskt är, enligt kartan i början av området. Alla räta linjer och vinklar talar viskande om svunna tiders disciplin och hårda regler något som motsägs av de saker som lämnats kvar av barnen. Cyklar står lutade mot lyktstolpar, bollar ligger i gräset och här och var ligger det rester av en halväten frukt. Området är grönt och lummigt med massor av träd och buskar. Ljud av glada ungdomar kommer från en av byggnaderna, vilket visar sig vara en internationell skola. Vi känner oss lite malplacerade och det måste synas utåt, för en av ungdomarna kläcker lite käckt; ”Det här är den internationella skolan, gå gärna in och titta”. Vi känner oss lite bättre till mods men tvekar ändå att gå in och se oss runt. Istället promenerar vi vidare, bort från innergården och vidare ut bland de kringliggande bostadshusen. Lummigheten tilltar och området börjar tilltala oss mer och mer. Trots detta känns det som om vi har lämnat Maria Parks centrum och är på väg ut i periferin.

1.1 Bakgrund

Området Mariastaden är situerat norr om Pålsjö skog och bildar idag en egen liten stadsdel i norra Helsingborg. Denna består i sin tur av området Maria Park och de kringliggande bostadsområden som tillkommit på senare tid. Maria Park består till stor del av bostäder och skolor men inrymmer även en del företag, många med anknytning till just skola och omsorg.

Området har tidigare i historien gått under ett annat namn, S:a Maria. Namnet hänvisar till det mentalsjukhus som invigdes här 1927. S:a Maria sjukhus hade sin topp i intagna patienter trettio år efter sin invigning, 1957, då inhystes som mest 1673 patienter. Fyrtio år senare, 1987, kom beslutet om att flytta ut den psykiatriska vården senast till år 1992 (Jönsson 1991:4,140).

På området bodde också läkare, skötare och deras familjer. För att komma ner till Helsingborg fick man cykla eller ta spårvagn eller stadsbuss. Mentalsjukhuset såg till att vara i princip självförsörjande och tillgodosåg de flesta behoven så i form av en liten kiosk, skomakare, frisör och fest-sal. Alla dessa faktorer, avstånd, närhet till jobb och socialt umgänge och praktiska förnödenheter bidrog till att bilda en speciell miljö och samhällsgemenskap. Detta har vi valt att studera.

1.2 Syfte

Vårt syfte är att ta fasta på de berättelser om miljö och social gemenskap som man möter hos folk som bott och fortfarande bor i Maria Park. Vår utgångspunkt är kulturanalytisk vilket innebär att vi vill blottlägga människors tankar om och förhållningssätt till den vardag de lever i. Vi vill undersöka hur människorna i Maria Park knyter an till platsen och hur och om den sociala gemenskapen bidrar till en känsla av tillhörighet. I undersökningen blir då ord som miljö, gemenskap och identitet viktiga och bildar grundläggande element i vår uppsats. Dessa teman kommer vi att presentera i ett jämförande perspektiv då vi ställer dåtidens S:a Maria mot dagens Maria Park. Våra vägledande frågor blir därmed; Vad berättar dåtidens S:a Mariabo om området och vad ansågs vara viktigt i deras vardag? Hur ser dagens Mariaparkbo på sin omgivning, och vad för saker spelar roll i deras vardag? Vilka sociala aktiviteter fanns på området under ”sjukhustiden” och vilka finns idag? Kan vi finna någon kontinuitet i jämförelsen mellan S:a Maria och Maria Park? Hur kan en sådan kontinuitet påverka de boendes gemenskap? Hur påverkar platsens historia de boendes “identitetsbyggande”

1.3 Material och metod

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod. Detta innebär att vi har samlat in material med fokus på djupet. Motsatsen till detta är en kvantitativ metod, vilket i stället innebär att man är intresserad av ett bredare material som ger en mer generell överblick. Detta tjänar inte vårt syfte då vi är intresserade av människors erfarenheter, berättelser och tankar om området Maria Park. Vårt arbete grundar sig på ett samarbete mellan Etnologiska institutionen vid Lunds Universitet och Kulturmagasinet i Helsingborg som i sin tur är en del av Helsingborgs Museer. Vår undersökning skedde i form av ett fältarbete som ägde rum 17-21 april, på området Maria Park i norra Helsingborg. Där genomförde vi ett antal observationer och intervjuer. Vi hade tidigare tillgodogjort oss information om områdets historia samt besökt Helsingborgs stadsarkiv i jakt på information i form av ritningar. Resultatet av fältarbetet blev åtta djupintervjuer och tre observationer, varav en av dessa var en deltagande observation. Den första observationen ägde rum första dagen då vi kom till området och beskriver vårt första intryck av platsen. Dagen efter gick vi en rundvandring med en av våra informanter och fick på så sätt en mer nyanserad bild av området. Den sista observationen bestod av ett besök på en av bostadsrättsföreningarnas årsmöte, där en av våra informanter hade tillkallat en av Kulturmagasinet anställda för att berätta lite om områdets historia. Besöket på Helsingborgs stadsarkiv visade sig vara något som inte gav så mycket, eventuellt kunde vi tänka oss att återvända ifall det skulle bli så att vi behövde ritningar av något.

Observationerna värderar vi som en bra källa då de gav oss en god uppfattning om området, samt gav oss bakgrundskunskap som visade sig vara mycket bra att ha under våra intervjuer. Observationen av årsmötet gav oss inte så mycket mer kunskap om områdets historia utan kanske mer information om människorna i bostadsrättsföreningen.

Våra informanter är huvudsakligen människor som har ett förflutet i S:a Maria, antingen som anställda eller som boende på området. Dessa informanter skiljer sig en del från varandra. Vissa är t.ex. nyinflyttade och andra har bott en längre tid på S:a Maria. En del av våra informanter har arbetat på S:a Maria och bott där samtidigt, någon annan har arbetat på S:a Maria och bott någon annanstans i Helsingborg. Någon informant berättar också om sina upplevelser av S:a Maria utifrån ett barns perspektiv medan de andra informanterna skildrar berättelsen kring S:a Maria och Maria Park som vuxna i olika åldrar. Vi anser att dessa olikartade bakgrunder gett oss en bättre överblick över hur gemenskapen såg ut på S:a Maria och hur den ser ut idag, i Maria Park. Eftersom vi dock intervjuat endast ett fåtal personer på Maria Park vill vi ändå understryka att dessa personer inte representerar någon majoritet, det går inte att göra någon större generalisering utifrån det vi kommit fram till. Informanterna omnämns i texten med fingerade namn.

1.4 Disposition

Vi har valt att lägga upp vår uppsats efter två teman, miljö och gemenskap. Vår främsta orsak till att vi valt att dela upp uppsatsen så, är för att alla våra informanter talat mycket om miljön, och den nämndes också många gånger i samband med frågor om gemenskap. Miljön är viktig enligt de intervjuade, därför vill vi också att uppsatsen ska visa det. Inom dessa två teman har vi valt att först behandla den dåtida aspekten, d.v.s. tiden då mentalsjukhuset fanns. Platsen kallades då S:a Maria, därför har våra kapitel om den tiden relaterade namn. Därefter skiftar vi till nutid och tar upp de berättelser som speglar dagens område Maria Park. I sista kapitlet, analys och avslutning, redovisar vi vad vi har kommit fram till.

2 Miljön

Miljön på S:a Maria såg inte riktigt ut som den gör i dagens Maria Park. Under årens lopp har det successivt byggts till byggnader och växtligheten har naturligtvis förändrats utefter vad man ansåg vara viktigt på området. Då var de flesta vägarna inte asfalterade och belysningen var enligt våra källor väldigt sparsam. Området är byggt med hänsyn till symmetri, med en mittaxel som skär den herrgårdsliknande huvudbyggnaden i söder, kyrkan i övre delen av innergården och slutligen i norr av en fabriksliknande byggnad som innehöll tvätteri. Från huvudbyggnaden, som innehöll administration med post och liknande, skjuter två flyglar ut åt öst och väst som vinklar sig mot norr. I dessas förlängning ligger två vårdpaviljonger. Utanför detta rektangulära byggnadskomplex låg personalbostäder längs med de omgivande vägarna. Öster om området fanns ett koloniområde och norr om tvätteriet fanns en stor fruktträdgård. Under alla byggnaderna finns dessutom ett system av kulvertar. (Hemsida 1)

2.1 Miljön på S:a Maria

2.1.1 Uppväxtmiljö på S:a Maria

Stig är uppvuxen på området under 40- och 50-talet och berättar om sin uppväxtmiljö i vår intervju med honom. Stig är 68 år gammal och är idag väldigt aktiv vad gäller bevarandet av S:a Marias historia. Han samarbetar mycket med Kulturmagasinet och är enligt vår uppfattning en länk till andra som växte upp på området under ”sankta-tiden”. Han och hans familj flyttade till S:a Maria 1948 då hans föräldrar jobbade som skötare på sjukhuset. När Stig själv nådde vuxen ålder tog även han anställning som skötare och utbildade sig sedan vidare till sjuksköterska. Idag bor han inte på området, men hans döttrar bor i Mariastaden, vilket gör att han ändå kommer hit relativt ofta. Han poängterar att livet som barn på S:a Maria var väldigt fritt och obundet. Alla lägenheter var öppna och det var tillåtet för barnen att springa ut och in som de ville. Visserligen fanns det lägenheter som de avstod från att gå in i då de visste att de som bodde där hade städmani och inte tyckte om när barnen rände där stup i ett. Stig bodde tillsammans med sina föräldrar och sin bror i en lägenhet som bestod av två rum och kök. Köket var stort och inrymde en sovalkov där Stig och hans bror hade sin sovplats. Ett av lägenhetens två rum var avsett som ”finrum” och det andra var Stigs föräldrars sängkammare. Badrum delades med tre andra familjer. Ibland var det någon som tog extra lång tid på sig i badrummet så att han fick gå och banka på dörren och säga till dem att skynda sig. Att överhuvudtaget ha tillgång till badrum på den tiden ansågs vara rätt så lyxigt, även om man var tvungen att dela (intervju 1:4).

Varmvatten fanns endast i köket vilket innebar att det var där man fick tvätta sig. Lägenheten värmdes upp genom eldning vilket gjorde att det var kallt på nätterna och morgnarna, innan värmen hade spridit sig vilket dessvärre inträffade lagom då barnen skulle till skolan. Tvättstuga och mattstänger fanns i och utanför hörnorna på varje hus. Innan maskinerna kom var det antagligen ett stort besvär att tvätta med tanke på de stora grytor man var tvungen att använda. Stig hade som barn antagligen betydligt trevligare minnen av tvätten än vad hans mor hade då han brukade gå och lukta på det som hängde på tork, något som han tyckte luktade väldigt gott.

Miljön på S:a Maria var fylld av naturliga lekplatser. På området fanns två lite större skogspartier, en tallskog och en granskog, där Stig och hans kompisar ofta byggde hyddor (Intervju 1:1). Om det regnade så höll han och hans kamrater till nere i kulvertarna och spelade bordtennis. På vintrarna åkte de skridskor på dammen vid krematoriet men också på idrottsplatsen, då den spolades på vintern och blev isbana. (Intervju 1:5).

2.1.2 Naturmiljö på S:a Maria

En av våra informanter, Rut Zetterberg, kan med inlevelse berätta hur man såg på naturen och miljön under tiden för S:a Maria sjukhus. Rut är 74 år gammal. Hon började arbeta på S:a Maria 1951, flyttade dit 1967 och har sedan dess bott på området. Hon arbetade som skötare och utbildade sig senare till sjuksköterska på S:a Maria. Rut Zetterberg säger bland annat till oss att hon aldrig gick på en gräsmatta när hon arbetade på S:a Maria. Hon berättar:

"Vi hade en trädgårdsmästare som hette von Horn och (som) man verkligen hade respekt för. Alltså skulle man gå på en gräsmatta (så blev man) så utskälld så att det (gjorde vi) aldrig. Aldrig någonsin, varken personal eller patienter gick där. Så i alla fall (skulle) vi ha lite ris för vi skulle göra (någon) lingonkrans till lucia. Men vi fick gå bort och fråga honom om vi fick ta lite ris i parken" (Intervju 2:19).

Rut berättar också att det var mycket rent och snyggt på området förr. Det "[...] fanns inte en pappersbit, inte ett ogräs" (Intervju 2:12). Denna närhet till naturen ansågs redan under "Sankta-tiden" påverka människors psykiska hälsa på ett positivt sätt (observation 3). Rut berättar hur personalen vistades mycket ute med patienterna, man var i rastgården, promenerade ner mot Villa Thalassa, åkte på utfärder till blomstergårdar och så vidare (Intervju 2:16).

En annan som talat om naturen med lite nostalgi och sorgsenhet i rösten är Franz Wiezer. Franz är 69 år gammal. Han arbetade i ett produktionskök som levererade halvfabrikat till bl.a. S:a Maria. Han hade därför en viss kontakt med området, men flyttade inte till S:a Maria förrän 1989, där han

bor än idag. Om naturen säger Franz att när mentalsjukhuset fanns på området så var parken verkligen en park. Ute på åkrarna fanns det dessutom harar, kaniner, rådjur och fasaner, som familjen brukade mata. Franz berättar också för oss om tiden då han på hösten kunde plocka närmare 300 kg äpplen på området. Han gick på promenader med sin son och medhavd stege och äppelplockningen blev i sig ett äventyr för dem båda. Han berättar:

" [...] det fanns fruktträd i alla trädgårdar och där husen fanns eller de olika paviljongerna, ... och det mesta (var ju) allmänhetens eller det (var) ingen som brydde sig så jag gick här och plockade två, trehundra kilo äpplen varje höst, och päron och jag sylta och safta. Kastanjer (fanns och) ekorrar och vi gick och plocka han och jag. Vi hade stegen till äppelträdet och klättra(de) upp och sen var det så blött i marken så stegen trilla och jag ramla ner och han gapskratta, "en gång till pappa, en gång till pappa". Jag visste inte, jag hade så ont(jag) visste inte om jag skulle skratta eller gråta." (Intervju 7:9)

2.2 Miljön i Maria Park

En gemensam nämnare bland alla våra informanter är att de alla talar om naturen. De anser att närheten till naturen är en av de stora fördelarna med att bo på Maria Park. En av våra informanter, Rut, uttrycker sig även i allmänna ordalag om vad folk i Maria Park idag har för förhållande till naturen. Hon är en av dem som har bott länge på området och dessutom känner en hel del folk, både nyinflyttade och folk som arbetade på S:a Maria och fortfarande bor kvar här. Därför anser vi hennes påstående vara tillförlitligt när hon säger att:

" [...] vad (jag) har lagt märke till mycket med (folk) som har flyttat hit, det är ju att dem är så måna om naturen här. Det är någonting som alla uppskattar, att få (vara och) vistas i denna (natur). (Vi har) en bouleklubb nu och där är vi faktiskt en fyra, fem stycken kvar utav dem (gamla)." (Intervju 2:9)

Att uppskatta och måna om naturen verkar med andra ord vara en prioritet för många boende på Maria Park. Intressant i sammanhanget är också hur sammanflätade de sociala aktiviteterna och naturen är. Den fråga som föregicks av Ruts svar lydde: "Hur upplever du det idag, finns den här gemenskapen kvar på området?" (Intervju 2:8). Att vara mån om och uppskatta naturen behöver inte direkt ha något samband med gemenskap grannar emellan, eller någon social aktivitet. Ändå handlar väldigt många av de sociala aktiviteterna grannar emellan om att vistas ute på Maria Park. Exempel på detta är att träffas ute i trädgårdarna och bjuda varandra på mat, spela boule, plocka äpplen och arbeta tillsammans i de gemensamma trädgårdarna (Intervju 2:9-10, intervju 6:10).

De vi intervjuat säger att Maria Park uppskattas av sina invånare mycket för sitt läge och sina omgivningar. Till exempel säger Eva Johansson att hon och hennes man värdesätter närheten till

naturen, till stranden, till alla motionsslingor men också närheten till staden. Eva Johansson är 57 år. Hon flyttade till Maria Park 2002 och tillhör därför några av de nyinflyttade. Eva menar på att Maria Park är ett bra alternativ av flera orsaker, man bor relativt nära naturen, men man kan ändå när som helst ta sig in till Helsingborg med bil, cykel eller stadsbuss. Områdets utformning är idag dessutom mycket ”barnvänligt” med stora grönytor och lekplatser och inbjuder i hög grad till utomhusaktiviteter. På området finns fotbollsplan, tennisplaner, boulebana och lekplatser, alla konstruerade som naturliga inslag i denna familjvänliga miljö (Intervju 5:1 och intervju 8:4).

Ett gemensamt intresse leder också till gemensamma samtalsämnen, de mariaparkbor vi intervjuat säger att när de träffas så är naturen ofta ett samtalsämne, och man diskuterar gärna vad man kan göra gemensamt i området för att upprätthålla och tygla den. Många har hundar, som de rastar i spåren i skogen. Det finns det ingen som klagat på. Däremot pratar man mycket om hur katterna i området är ett så stort problem (Intervju 8:18). Katterna ligger på folks bilar, går in i folks hus och går inte att styra lika bra som hundarna. Man talar också om hur vissa människor retar sig på andra, på grund av vad de gör i naturen. Hästar rider genom parken, stavgångare går i hästbajs. De som rider tycker å sin sida att stavgångarna ska hålla sig utanför ridspåren (Intervju 8:17).

Även om vi aldrig ställer någon fråga som egentligen handlar om naturen är detta ett ämne som alla informanter ständigt kommer tillbaka till i intervjuerna. Franz kan till exempel inte sluta tala om hur vackert det var förr med almträd i parken och fasaner på baksidan av huset, något som han anser har försvunnit på grund av all nybyggnation. Det Franz annars säger om naturen idag handlar mest om hur det fungerar runt omkring hans hus. Han refererar till exempel till Mariaparkbladet där det skrivits att om man rengör bilen på fel sätt leder det till förorening av naturen (Intervju 7:22). Mariaparkbladet beskrivs i ett eget kapitel längre fram. Om bilarna tycker Franz även att människor kör för fort i parken, detta är något han påpekar flera gånger. Han och andra grannar har verkat mot detta genom att sätta upp bommar och har till och med stängt av vägen, men nu finns det bara vägbubblor, och bilarna hinner köra fort på sträckan mellan dessa (Intervju 7:3-5). Franz berättar dessutom att han blivit rejält osams med sina grannar för att de inte sopsorterat utan lagt allt skräp i en container som de delade med Franz och hans familj, vilket gjorde att det blev ont om plats. Han menar att det är så lätt att göra rätt, det vill säga sopsortera (Intervju 7:11,23). Naturen som Franz beskriver när han talar om hur det såg ut på området när S:a Maria sjukhus var igång, är en natur av mycket nostalgiska känslor. Naturen i Franz redogörelse för hur det är idag, är en natur som istället är mer en del av hans praktiska och logiska vardag.

3 Gemenskapen

3.1 Gemenskap på S:a Maria

S:a Maria var med sitt något speciella upplägg, ett område med en speciell karaktär. Ett samhälle i samhället, där alla kände alla. Enligt Stig rådde stor gemenskap mellan de boende på området, givetvis med interna grupperingar. Stigs båda föräldrar umgicks mycket med sina kollegor på området och spelade ofta bridge med en annan familj (Intervju 1:5). Många på sjukhuset kunde spela bridge och själva konceptet var enligt Stig något mycket typiskt för sjukhuset som sådant.

Utöver det spontana, vardagliga umgänget så anordnades det ofta olika tillställningar vid årets högtider. Idrottsföreningen ordnade ofta fester, dit även andra utanför området var bjudna. Stig har även själv, under sitt vuxna liv, varit engagerad i denna idrottsförening och har själv varit med och anordnat tillställningar. Facket, på den tiden gemensamt för sinnessjukvården, anordnade årliga julfester för sina medlemmar. Festerna hölls i festsalen på området, en sal där det också visades filmer varannan fredag. Filmerna visades också för allmänheten vilket gjorde att även familjer ”nere från stan” kom upp och tittade. Dessa filmer visades också för patienterna tidigare på eftermiddagen och enligt Stig var filmerna aldrig så spännande, det var mest smöriga kärleksfilmer och inte ”/.../ en sådan där cowboyfilm /.../” som han själv gärna ville se (Intervju 1:5). För Stigs föräldrar fanns det även ett kasino som även det höll till i festsalen, vilket föräldrarna gärna besökte i samband med bion. Vid juletid gick de vuxna runt till sina bekanta och önskade dem god jul. För männen stod halvlitern sprit alltid framme då de gick runt till varandra och drack snaps. Stig säger lite skämtsamt om sin far; ”*Det blev nog rätt mycket, man såg det på farsan ibland, fast man sällan såg det, att han var rätt rund under tofflorna på kvällen.*” (Intervju 1:7).

En historia han minns särskilt väl var en jul då hans far skulle bjuda de andra männen på sprit och tog fram en flaska ur kylskåpet, utan att titta på märkningen på korken. Snapsglasen var framme, liksom sockerbitarna, det var bara att börja dricka. Männen drack och sa inget i början, förrän någon till slut anmärkte att det inte smakade så mycket. Då visade det sig, att när Stigs pappa väl läste på etiketten, så kom det fram att de hade suttit och druckit dänkvatten som Stigs mamma använder vid strykning. Då skämdes Stigs pappa lite grand (Intervju 1:7).

Idrottsaktiviteter fanns det gott om. De anställda på sjukhuset deltog ofta i bordtennistävlingar som anordnades av några som var duktiga och hade spelat sedan innan. Dessa spelade då med handikapp mot alla andra och intresset var så stort att man kunde få ihop en 12-14 lag. Även om gemenskap rådde mellan de anställda så umgicks aldrig läkarna med skötarna och sjuksköterskorna. Så var det emellertid inte bland barnen. Här umgicks läkarsöner med skötarnas barn, och vice versa. Stig berättar många historier om vad de hittade på för bus tillsammans. Bland annat så brukade de dra

nytta av mörkret som lade sig kring sjukhuset. På området fanns det inte mycket till belysning vilket gjorde det idealiskt för att skrämna livet ur personalen när de begav sig hem efter ett avslutat arbetspass. Stig berättar:

”Och sen var det ju alldeles mörkt på den tiden vilket gjorde att man (höll till i mörkret i gånga)r och (sådan)t och framför allt när vi visste att nattpersonalen kom hem, (då) kunde vi skrämna dem. (Det) fanns ju en del översköterskor som var jävligt rädda för (oss.) Det var framförallt under betsäsongen det (var) roligt, (då) gjorde vi betlyktor och så fram då i gången med betlyktan, tanterna skrek rätt ut och trillade nästan av cykeln.” (Intervju 1:2)

För övrigt ställde nog ungarna på området till mycket, Stig berättar hur de brukade reta både den yttre nattvakten, en sur gubbe, och trädgårdsmästaren von Horn, som inte var mindre sur han. Barnen brukade bryta kvistar från träd och buskar och lägga dem i von Horns väg, vilket naturligtvis gjorde trädgårdsmästaren rasande.

När det gäller gemenskapen på S:a Maria har Rut också mycket att berätta. Även om hon inte bodde på S:a Maria under de första sexton åren som hon jobbade där känner hon ändå till en del om gemenskapen på S:a Maria. Hon berättar att folk umgicks under enkla former, man gick t.ex. hem till varandra (Intervju 2:4). En annan som också talar om det spontana umgänget är Ingrid Karlström. Ingrid är 71 år gammal. Hon flyttade till S:a Maria samma år som hon började arbeta som skötare där, 1968. Hon har med andra ord bott på området i 39 år. Här berättar Ingrid lite om de spontana umgängesformerna och hur man ställde upp för varandra grannar emellan:

”Ja, vi var väl ute i trädgården och fikade och pratade. Också var det alltid nån: ”Ja, nu ska jag åka och handla, ja då tittar du till mina barn”. (Det) var såna grejer också, (alltid) någon hemma, (så) det var ju mycket gemensamt.” (Intervju 3:6)

Runt koloniområdet var det en väldig aktivitet berättar Rut:

”Där trivdes man och där träffades man och där tog väl gubbarna sina öl, (det) var ett väldigt sällskapsliv där ute. Så att det de inte visste om varandra det var inte värt att veta. (Alltså) alla visste allt om alla på den tiden, därför var jag lite isolerad som bodde utanför.” (Intervju 2:4-5)

Något Rut uppskattade väldigt mycket var bioföreställningarna som visades för allmänheten på S:a Maria. Hon åkte upp varannan tisdag för att se dessa med sina tre systrar och respektive familjer. Där visades bl. a roliga gamla svenska filmer med Martin Ljung och Ratata (Intervju 2:3, 7).

Rut är den av våra informanter som berättar mest historier från förr för oss. Hon berättar att det är många på området som känner till hennes bakgrund och ställer frågor om hur det var på S: a Maria förr (Intervju 2:14). Rut och andra informanters berättelser kommer vi att diskutera lite närmare lite senare i uppsatsen.

3.2 Gemenskap mellan S:a Maria och Maria Park

Fredrik Bergström, en 30-årig nyinflyttad på Maria Park, är vid tiden för den här uppsatsen boende på Maria Park tillsammans med sin musikintresserade familj. Han berättar ett exempel för oss, hur det kunde se ut när icke-sjukhusrelaterade aktiviteter först fick utrymme inne i lokalerna. Hans första kontakt med området var när hans barns mamma arbetade på sjukhuset, hans tredje kontakt var när hans son började träna fotboll på området, och hans andra kontakt var när han själv vistades i sjukhuset: Det är en rolig företeelse som går i gränslandet mellan områdets transformation från mentalsjukhus till bostadsområde. Mellan 1988 och 1994 fanns det en Barbershopkör som hade sina replokaler inne på S:a Maria sjukhus. Detta medan två avdelningar av sjukhuset fortfarande var igång. På en annan våning fanns dessutom squaredancers. Dessa dansade och sjöng, på en våning, medan patienter fick vård, på en annan våning.

Barbershopkören, Helsingborg Barberboys, repade i stora tomma lokaler inne på det halvt nedlagda mentalsjukhuset. Tomma salar som fortfarande hade sjukhussängar, chesterfieldsoffor, och andra möbler, fastän de delarna av byggnaden inte längre var sjukhus. Detta ingav körsångarna en känsla av att atmosfären i lokalerna var spöklik, som ett spökhäus med öde salar fyllda med möbler. Inför tävlingar repade de här 5-6 timmar i veckan. Tävlingarna hölls bland annat i USA, inför stor publik, där den unga barbershopkören använde det faktum att de tränade på mentalsjukhus som slogan!

Denna manliga kör gav efter hand indirekt upphov till en kvinnlig part. Det gjorde att under några år på S:a Maria sjukhus fanns det två barbershopkörer samtidigt, den manliga hade 80 aktiva under högsäsong, den kvinnliga låg närmare 50 i aktiva. Detta gjorde att det varje kväll fanns c:a 100 personer som gjorde sitt bästa för att öva inför tävlingar, men de festade förstås också. De hade fester med sjukhustema. Nere i sjukhusets väldiga kulvertar var det flera gånger sjukhussängsstafett på dessa fester. De utnyttjade oanvända sängar i de tomma kulvertarna till att ha roligt. Sådär kunde det gå till:

”Det gällde att transportera så många som möjligt (mellan) två platser. (Man) fick dela upp sig i lag då, naturligtvis. Och så fyllde man de här sjukhussängarna med så mycket folk man kunde. Och så (var) det så (att) det lutar rätt så bra på vissa ställen, så att det gick undan rätt så bra i de här kulvertarna.” (Intervju 5:3)

3.3 Gemenskap i Maria Park

Dagens Maria Park består till mestadels av bostäder och skolor. Utöver detta så finns det olika förvaltningar och företag: t.ex. Vård och omsorgsenheten, Videomix och ett café, Linnea trädgårdscafé. Aktiviteter vad gäller sport finns det gott om på området. I gymnasalerna finns det Friskis och Svettis och innebandy och naturen runt omkring ger upphov till mycket motionerande genom otaliga slingor och spår att jogga eller gå stavgång i. Även de bostads- och hyresrättsföreningar som finns på området är ett sätt för människor att träffas. Enligt Eva, som flyttade hit för fem år sedan, råder ingen stor gemenskap på området, vad hon känner till. Hon saknar naturliga mötesplatser så som grillplatser.

Annika Petersson, som bor i närheten av Eva, är intresserad av gemenskap. Annika är 42år, nyinflyttad, och initiativtagare till Mariaparkbladet. Hon säger att det inte är så bra stämning där hon bor, men att sådant blir lättare längre man bott där. Stig som numera inte själv bor på området tror dock att det finns en gemenskap på grund av att det finns så mycket barnfamiljer på området, människor som är i samma skede i livet. Detta pratar Fredrik och Annika om också. Fredrik säger att hans jämnåriga kamrater flyttat till Mariastaden och närliggande områden, för att de också skaffat familj och letat efter någonstans att bo (Intervju 5:15). De är i samma skede av livet, samma klass, och bor på ungefär samma område. Annika tycker att det är bra att människor i området är så lika varandra.

Hon säger att *".../ man har samma referensramar och (att) barnen har många likheter."* (Intervju 8:22)

En annan som tycker att det är dåligt med gemenskap idag är Rut. Idag är folk dåliga på det där med att träffas tycker hon, och hon tror inte att så många umgås på Maria Park. Men hon har dock sett att barnfamiljer träffas och har barnkalas på grillplatsen som ligger bredvid boulebanan. Folk prioriterar hemmet och familjen främst tror hon. Själv umgås Rut bl.a. med grannen. Hon är världens bästa tycker hon. De bjuder varandra ofta på mat när de sitter ute, och de träffas under spontana former. När hennes man levde umgicks de även med ett par i området, men det är lite mindre nu berättar hon. Hon tror inte att de gamla som bor i området, de som arbetat på S:a Maria, umgås så mycket idag. Andra aktiviteter på Maria Park som Rut deltar i är boule och canasta, men hon har även ett rikt socialt liv utanför området.

Detta är en intressant motsägelse eftersom Rut själv umgås ganska mycket med de äldre på området. Bouleklubben består exempelvis av en del tidigare arbetande på S:a Maria: Torsten Andersson, 71 år, grundare av Bouleklubben och ordförande i sin bostadsrättsförening, naturligtvis Rut själv och tidigare nämnde Franz, som på grund av sjukdom inte längre kan delta i bouleklubben. Förutom dessa skulle vi även kunna tänka oss det kan ingå flera personer i

bouleklubben av dem som bott länge på området. Canastagänget består av Franz och Rut. De som bor på Engelska Gången¹ anordnar också loppmarknad tillsammans en gång per år och Franz berättar även att de träffas varje lördag för att ägna sig åt något som kallas självhushåll och gemensamt fräscha upp kring huset och rensa i rabatterna varje lördag. Vi funderar på om det kan vara så att Ruts uppfattning om att grannar inte umgås mycket idag, är en uppfattning av en typ kan kategoriseras som en uppfattning rådande bland många i vår tid. En sådan typ av uppfattning kanske stämmer in på en hel del av dagens bostadsområden, men som vi ser stämmer den inte helt in på Maria Park.

Franz har också åsikter vad gäller det sociala livet och gemenskapen på Maria Park idag. Han ingår själv i en hyresgästförening som bl. a verkar för att minska trafiken i området. När han och hans familj var nyinflyttade lärde de känna andra genom Hyresgästföreningen. De byggde bl a en friggebod tillsammans och anordnade fester. Att Franz son lärde känna barn på området gjorde också att bekantskaper knöts föräldrar emellan. När det är midsommar eller familjen har kräftska bjuder de in bekanta och folk från området, och ibland kommer det med en ny person, som i sin tur känner någon annan som kan få vara med. På detta sätt utökas bekantskapskretsen hela tiden berättar han. När Franz lagar mat i stora mängder som t.ex. militärens ärtsoppa brukar han även gå över med lite mat till grannen. (Intervju 7:14)

På Engelska gången bor "urbefolkningen" som Franz kallar dem. Ingrid nämner också flera gånger att de som bor på Engelska gången kanske är de som umgås (Intervju 3:6).

Hur är det då med de nyinflyttade? Ingår de i gemenskapen, och är de intresserade av någon? Vad anser de som bott länge på Maria Park om detta?

Franz tror inte att de nyinflyttade på området umgås så mycket med varandra. De är lite blyga, typiskt svenska, vill inte tränga sig på i början tror han. Han nämner att Annika som startade Mariaparkbladet tycker att det är för dålig kontakt grannar emellan i området, och för att detta ska förbättras startades tidningen upp (Intervju 7:18). Han tror dock att det kommer bli en större gemenskap på området allt eftersom tiden går.

3.3.1 Vad finns det för sociala aktiviteter och mötesplatser?

I Mariaparkbladet kan man som boende i Mariastaden läsa om olika aktiviteter som finns i området, det är främst för att förmedla kontakter mellan intresserade och de som är ansvariga för respektive aktivitet. Annika Petersson, en av de nyinflyttade och Mariaparkbladets redaktör, berättar för oss om de olika aktiviteter som hon vet finns i området; En aktivitet som är självklar för de boende på Maria Park är fotbollen, det finns en stor fotbollsplan där barnen spelar och tränar, både på skoltid

---

¹ Gatunamnen idag har koppling till S:a Maria, men under tiden för S:a Maria hade inte gatorna namn. (observation 2)

och på fritid. Samma plan används förstås också till andra saker, såsom baseboll och brännboll. Basebollen är det en nyinflyttad amerikan som håller i, Helsingborgs Basebollag tränar i Maria Park. Sen finns det basket också, men det berättar inte Annika om det kommer från amerikanen eller någon annan. Sen finns tennisplanerna kvar sedan S:a Maria, precis som fotbollsplanen. Av de två tennisplanerna innehas den ena av de boende i närheten medan den andra innehas av lasarettets idrottsförening. Vidare finns det scouter och boule som också är lite mer organiserat.

Lite mindre organiserat är joggning i spåren som går genom skogen, stavgång och ridning. Spåren är rätt så tomma under veckan, men på söndagar får joggarna springa förbi folk som går på tipspromenad. Alla dessa aktiviteter är saker som helst utförs på sommaren även om hästar även kräver mycket arbete på vintern och bouleföreningen åker ut till en innebana på vintern.

Det finns saker som folk gör inomhus också som Friskis&Svettis, som ligger i samma lokal som förr då de hade gymnastik med patienterna på S:a Maria. Det finns även en gymnastikförening, som ingen av våra informanter pratat så mycket om. Och så finns det försök till att starta en yoga-träning med en av lärarna från en av skolorna som yoga-instruktör. Det är inte så många som kan samma tid, så det är en liten grupp, men de som är intresserade tycker att det är bra att det finns yoga i närheten av där man bor, så att man slipper åka så långt.

Sen kan man hyra festsalen, som ligger mitt i området, mitt i borggården. Där har de privata fester, discon och danser och allt möjligt. Förutom att hyra festsalen kan man låna lokaler också t.ex idrottshallen och gymnastiksalen. Mitt emot festsalen ligger kyrkan, med skolorna runtomkring. Kyrkan har barndop och sådant, gudstjänster på söndagar och andaktsstunder mitt i veckan. Dit kan man gå för att ta det lugnt efter jobbet (Intervju 8:15).

Många av de här aktiviteterna är främst riktade till vuxna, men barnen har även sina aktiviteter. Barnen vill åka inlines och skateboard, men eftersom det är tråkigt att åka runt på den flata asfalten har barnen byggt ramper nere i kulvertarna under området. Det är inget stort område de åker på, och de gör ingen skada. Barnen har inte frågat om lov, men bostadsrättsföreningarna vet om att de åker skateboard i kulvertarna, även om det inte är alla som tycker att det är ok. Det är något som både en bostadsrättsförening och en av skolornas föräldraråd talat om på sina möten (Intervju 5:9, intervju 8:19). Bostadsrättsföreningarna anordnar även sina aktiviteter. Förutom att styrelsen och föreningen träffas och äter mat på sina respektive möten, så kan bostadsrättsföreningarna även ha grillfester för alla boende i området. Vid sådana grillfester kan de ha tält för matservering som ställs upp. På dessa grillfester kan de även ha underhållning i form av musik, orkestrar, och clowner för barnen. Maten för sådana aktiviteter lagas antingen på området av någon som är bra på det eller så köps den in från en catering. Något som flera av de vi intervjuat tycker var väldigt roligt var då de fick äta helstekt gris. De talar om de här festerna en lång tid efter tillställningen (Intervju 5:15, intervju 6:12). En

bostadsrättsförening har ordnat så att de får ta hand om rabatterna själva. Då får de som gör det utanför sina lägenheter avdrag på hyran, en överenskommelse mellan de boende och Helsingborgshem. I dessa rabatter sätter de lökar, planterar buskar och träd och ansar bort ogräs. I samband med detta dricker de också kaffe och äter hemlagade bullar. *”Och samtidigt, lär man känna folket som bor här, då blir det familjärt”* (Intervju 6:10).

Fler sociala aktiviteter i Maria Park: Man kan hyra lokaler till barnkalas, och skolorna har ibland födelsedagsfester och fester för barnen. Där träffas inte bara barnen, utan även föräldrarna, och de som anordnar festen, gör mat och dukar upp. Föräldrarna träffas även när barnen blir vänner och umgås på fritiden, då ska barnen hämtas och lämnas. Barnkalas är det vanligt att de lånat gympahallen för (intervju 8:15). Barnen träffas mer vardagligt för att spela spel, och sitta framför datorn. Det anses vara något som alla barn gör, men man ser hellre att de är ute och leker. Annika, som bor i området och själv har små barn, tycker generellt att barnen på området idag är mer kräsna över vilka dem umgås med än hur det var förr, det finns så många barn på området att man kan välja bort att umgås med den jämnåriga i huset bredvid. Den kvantitetsskillnaden, att det finns fler bekanskap att välja mellan, ses som en nackdel vad gäller barnens sociala liv.

Boule-banan är asfalterad och där spelar initiativtagaren Torsten, och de andra entusiasterna, boule i flera timmar minst två dagar i veckan. De är så ihärdiga att de spelar oavsett om det regnar eller inte, utom på vintern, då är de på innebanor utanför Maria Park. De har mästerskap med priser, man kan vinna trisslotter och vandringspokaler. På boulebanan blir det mest boulespelande, med efter det blir det ofta grillfest med korv och öl. Torsten säger: *”Det är som en hel familj alltså. Man lär känna varandra.”* säger Torsten (Intervju nr 6:10). Engagemanget kring boule är starkt i Maria Park, till Torsten sa en gång en boulespelare: *”Jag och min fru gick med, och det är det roligaste jag vet nu, jag och min fru, det är det roligaste vi vet, gå och spela boule.”* (Intervju 6:9).

Traditionella midsommarfiranden är också något man eftersträvar. Torsten berättar för oss att det har varit någon gång, bredvid träpaviljongen vid boule-banan. Andra vi intervjuat, och Mariaparkbladet, menar att det inte finns så mycket intresse för midsommarfirande, och det är ingen som känner att de vill ta ansvaret att styra upp det hela. Men hoppet om att det ska bli en tradition finns ändå hos flera i området Maria Park (Intervju 5:15, intervju 6:8, intervju 8:24).

En populär händelse är istället cykelfesterna som tar plats varje år: Då cyklar boende i Mariastaden, utanför Maria Park, till varandras hem för att träffas och festa hos varandra. Med en festlig avslutning stannar man någonstans inne på Mariaparkområdet.

Om man är intresserad av naturaktiviteter finns det som sagt ganska mycket, scouter och tipspromenader och andra aktiviteter där naturen är mer inblandad. Något som verkar uppskattat hos de vi intervjuat är närheten till stranden, att kunna gå ner och bada utan större förberedelser. Vissa

är till och med intresserade av vinterbadande men det verkar inte vara en större företeelse (Intervju 8:28). Sen förekommer också de lite mer spontana träffarna också, som när Torsten träffar grannen vid sophuset, eller när Rut spontant bjuder grannen på mat (Intervju 6:13).

3.3.2 Finns det en gemenskap överhuvudtaget?

Det kan verka som att det finns en stark gemenskap i området, med tanke på alla sociala aktiviteter som finns där. Men de sociala aktiviteterna som finns verkar inte vara tillräckliga i sig för att några av de vi intervjuat ska kunna säga att det finns en gemenskap. Franz och Ingrid ger negativa svar till frågan över huruvida det skulle finnas en gemenskap. Hilda säger att hon inte är speciellt intresserad av någon gemenskap, Annika säger att det borde finnas mer gemenskap och skyller på bristande vilja att ta ansvar. Rut säger att ”de gamla” inte umgås med varandra, fastän de gör det (Intervju 2:9). Samtidigt räknar våra informanter upp väldigt många olika aktiviteter som de själva är med i, olika aktiviteter som dem själva initierat och/eller leder, och olika aktiviteter som de vet finns på området men som de inte själva är engagerade i.

Men något som måste inflikas i samband med att man pratar om sociala aktiviteter på ett område som det här, är att inte alla umgås med alla hela tiden. Vissa människor umgås inte med andra, på grund av olika anledningar, bland annat p.g.a. att man har olika intressen eller att man inte kommer överens. Vissa umgås bara med varandra på vissa tider på dygnet, som då barnen träffas efter skolan eller då man spelar boule på förmiddagen. Vissa umgås mer vissa dagar på året, som när man spelar fotboll på sommaren eller går på bostadsrättsföreningsfest (Intervju 5:15, Intervju 8:32 och Observation 3).

3.3.3 Varför bo här?

Närheten, är svaret vi fått. Närheten till allt. Närheten till naturen, närheten till stan, närheten till skolorna. Och visst är naturen en viktig del av miljön för de boende i Maria Park som vi intervjuat, men ställer man frågan ”varför flyttade du till Maria Park” är svaret oftast något som inkluderar barnen. Detta stämmer i alla fall om man ställer den frågan till nyinflyttade föräldrar, och sådana finns det gott om i Maria Park. Närheten till bra privata skolor är ett stort plus för barnfamiljer som hittar en ledig bostad i Maria Park. Andra föräldrar som inte bor på Maria Park pendlar långt för att lämna av sina barn på Internationella Skolan. Det finns flera skolor förutom Internationella Skolan, mitt i centrala Maria Park. Dessa har dykt upp väldigt snabbt, och vuxit mycket tillsammans med alla barnfamiljer som flyttat in. Området blomstrar, säger en som vi intervjuat (Intervju 5:1). Det är svårt att se en gräns mellan de två saker som är viktigast för de nyinflyttade, om det är naturen eller om det är familjen. Ofta går de två hand i hand, till exempel som när vi frågade Annika om Maria

Park är ett fint område:

”Så vi flyttade (till Maria Park) för att det skulle vara lättare att ha barnen och låta dem springa ut och så. Det är ju mycket natur och egentligen rätt nära staden ändå. Vi har ju haft rådjur precis vid trädgården och ändå så kan jag ju cykla ner på tio minuter till Knutpunkten².” (Intervju nr 8:2)

Det här är en redogörelse som visar vad som är viktigt för de nyinflyttade, att man vill att familjen ska ha närheten till naturen och staden. Detta är något som alla de vi intervjuat verkar instämma i.

3.3.4 Vad saknar man i området?

Alla informanter vi frågat om vad man saknar mest i Maria Park är eniga och menar på att det är något som alla andra boende i området också eftertraktar.

Just nu finns i Maria Park ett café i de gamla växthusen, en videouthyrningsbutik bredvid skolans gymnastiksal, och ett litet italienskt café med delikatessdisk. Runt dessa affärer är tanken att det ska bli ett centrum, med mötesplatser. Nu går man till videouthyrningsbutiken om det är dåligt väder ute, man går till cafét i växthusen om man känner för att äta lunch ute, och man går till delikatessen om man vill ha parmaskinka eller italiensk ost.

Men om man vill ha en liter mjölk finns ingenting i närheten, då måste man åka till närmaste affär i Helsingborg. Maria Park, platsen som verkar ha allting nära, saknar alltså en helt vanlig dagligvaruaffär. Det fanns en affär ett kort tag, men den var inte speciellt fräsch. ”Växtvärk” och ”vildvuxet”, säger två av dem vi har intervjuat (Intervju 5:7, 11. Intervju 8:13). De menar på att området växt så fort att det saknas viss service. De andra vi intervjuat menar samma sak men använder inte just ordet växtvärk. Så det är den viktigaste saken som alla intervjuade verkar vara ense om, men sen saknar vissa personer lite andra saker också som kvarterskrog, paketutlämning, bio och restaurang. Det är saker som de intervjuade tycker hör hemma i en stad som Helsingborg, men som man ändå saknar som boende i Maria Park. Den växtvärken gör också att det finns en oro, *”hur ska det sluta, blir det trevligt när det bor 2000 personer här”* (Intervju 5:7 och intervju 8:23).

3.3.5 Mariaparkbladet

Mariaparkbladet är en tidning som kommer ut i Mariastaden en gång per vecka. Något man kan läsa om i Mariaparkbladet är vilka olika aktiviteter som finns att tillgå i området, var de finns någonstans, och vilka som är ansvariga kontaktpersoner för dessa aktiviteter. Det var den sortens information som grundarna av Mariaparkbladet saknade när de först kom i kontakt med Maria Park. Mariaparkbladet har 500 prenumeranter i Maria Park och 500 i Mariastaden, så den verkar fylla sin funktion. Tidningen, som egentligen är mer av ett informationsblad är finansierat via annonser från

² “Knutpunkten” är benämningen på tåg- och busstationen i centrala Helsingborg

närliggande företag som har intressen i området. Bladet innehåller aktuella händelser såsom varningar för bil- och villainbrott, skadegörelse och veckans aktiviteter- både de som anordnas av sportföreningarna på området och de aktiviteter som anordnas av de många skolorna (Mariaparkbladet, nr.20-22). Förutom detta så uppmanas de boende i området att skriva in insändare och berätta vad de tycker om olika saker, t.ex. om man vill ha en mataffär i området eller vad man tycker om att bussgatan ska breddas för reguljär trafik. Som boende i Maria Park kan man skicka in annonser om man behöver en barnvakt eller om man vill sälja en cykel. Det har även varit debatter och reportage, vilket många pensionärer engagerat sig i, och skrivit insändare på flera sidor.

Om någon ska ha gårdsloppis eller om någon har tappat bort några nycklar så skrivs det även om detta i Mariaparkbladet. Det som engagerat mest har varit frågan om trafiksituationen; Mariaparkbladet har röstningar på sin hemsida, där trafiksituationen fick över 4000 röster medan frågan om midsommarfirande bara fick 45 röster. (Hemsida 2)

Mariaparkbladet är enligt våra informanter ett väldigt uppskattat inslag i vardagen. De drivande är relativt välkända och speciellt populär har bladets miniserie om områdets historia blivit. Miniserien består av artiklar som beskriver tiden då S:a Maria mentalsjukhus var igång och har huvudsakligen hämtats från Lars-Eric Jönssons bok om S:a Maria sjukhus. Miniseriens popularitet visar på mariaparksbornas intresse för sin närmiljöns historia. Då platsen man bor på och dess historia och kontext är eller kan vara en del av ens ”identitetsbygge” verkar detta logiskt. Det faktum att det finns en intern tidning i Mariastaden måste däremot inte likställas med att alla känner en gemenskap och en djupare kontakt med närmiljöns förflutna. Mariaparkbladet påvisar endast att det finns engagerade människor som driver tidningen för att det finns ett intresse och en efterfrågan.

4 Analys och avslutning

4.1 Kontinuitet

4.1.1 Naturen

En sak som är direkt återkommande bland våra informanter är hur de uttalat och direkt handgripligen försvarar naturen. Flera informanter berättar om hur hemskt det är att barnen går på gräsmattorna och att bilarna kör genvägar över gräsmattan. En informant har till och med själv jagat buskörare i rädslan att barn kan komma att bli påkörda. De intervjuade försvarar miljön, samtidigt som de talar om hur vackert det var förr. Det är främst de äldre som klagar på att folk nöter gräsmattorna, men de nyinflyttade värnar också om naturen, det är en av deras främsta orsaker till att de flyttar dit överhuvudtaget. Naturen var viktig också förr, patienter planterade träd och krattade löv, det var till och så att sjukhuset byggdes ute i naturen för att ge en lugn och harmonisk inverkan. Synen på naturen är definitivt något av det gamla som finns kvar i det nya.

Mariaparkborna ser ett högt värde i naturen, som de även gjorde förr. Det finns dock en konflikt i deras förhållande till naturmiljön. De vill kontrollera den, styra den, ansa den, beskära den, omplantera den, dra elljusspår genom den. Det är en natur som man vill vara nära, men som man ändå vill ha på sitt sätt, den vildvuxna naturen är inte välkommen. Genom våra informanters utsagor känns det som att det var så lika mycket förr som det är idag, men den ursprungliga tanken att det skulle ha en harmonisk inverkan att placera sjukhuset så långt ut i naturen känns som en historisk motsägelse när vi hör hur de boende idag bråkar om katter och gräsmattor. Denna motsägelse är inget vi tycker skulle påverka kontinuiteten i värdet och viljan att kontrollera och förändra naturen, då det inte är en kvalitativ skillnad så mycket som det är en kvantitativ. Förr höll patienter, skötare och barn mycket på med att påta i trädgården, 70 ton äpplen och plommon skördades varje år (Jönsson 1991:70). Idag finns det många fler sätt att kontrollera naturen på, man har till exempel moderna hus med automatisk luftkonditionering för att kontrollera värmen och luften, och ute i spåren använder man gångstavar för att lättare besegra marken.

Även hur de boende i Maria Park talar om naturen visar på att deras förhållande till den är konfliktfylld. I deras uttalanden hör vi att till och med miljön i sig självt är en källa till konflikt bland de boende. Man upprörs bland annat över att gräsmattorna slits, att katterna ligger på bilar, att folk kör för fort genom området. De boende i Maria Park blir upprörda över brist på kontroll, brist på disciplin. På S:a Maria fanns det disciplin, det visar Rut och Torstens berättelser om hur det var då. Värdet av disciplin fanns förr som det finns idag, men idag finns den inte lika mycket i de boendes vardag som de tänker sig att den fanns förr. Kanske är det något de boende ser tillbaka på

med nostalgi, fastän de flesta utav dem inte ens var med på den tiden.

4.1.2 Berättelser

Vissa historier återkommer bland de vi intervjuat. En historia är den om överläkaren som blev mördad av en patient som kände sig missnöjd. En annan är den om skötaren som blev knivmördad av en till synes bättre patient inne på en av avdelningarna. Det är förstås inte bara historier, flertalet av dessa berättelser är verkliga människors livsöden. Visserligen har olika människor idag olika versioner utav dessa livsöden, men det var faktiskt riktiga människor bakom dessa episodiska berättelser, ofta med familjer som blev drabbade.

De boende verkar inte säkra på var de hört dessa historier, om de läst det eller hört det från någon. De vi intervjuat verkar vilja veta mera om tiden S:a Mariatiden , inte bara om deras eget hus utan även historier som ovan nämnda. Det finns historieberättare i Maria Park som talar om hur det var under tiden för S: a Maria, de förmedlar platsens historia till de boende. Det kan finnas fler, men så vitt vi vet är dessa historieberättare av tre olika slag:

- Människor som bott /eller arbetat på området förr och som bor på Maria Park idag.
- Lars-Eric Jönssons bok om S:a Maria
- Mariaparkbladet

Mariaparkbladet innehåller utdrag från boken³, och boken innehåller inga historier om människor som tog livet av varandra eller sig själva. Människor som bott eller arbetat på området förut är inte alla likadana, vissa vet vissa saker om hur det var förr som andra inte vet, och vissa är mer aktiva än andra med att berätta hur det var förr. Torsten berättade för oss att nyinflyttade frågade honom om hur det var förr, och att han gärna berättade det för dem (Intervju 6:14). För en annan av våra informanter, Fredrik, var det nästan tvärtom, när han flyttade in på området fick han boken av dem som hade bott där innan honom, med en uppmaning om att han borde läsa den. Han hade inte bett om att veta mer om platsens historia, vilken han visserligen var intresserad utav, men han fick boken ändå (Intervju 5:7). Många av de boende på området har boken, vissa har köpt den, andra har fått den, och flera av dem som inte har den är intresserade av att införskaffa den (Observation 3).

Utan att vi som intervjuare direkt frågar om Mariaparkbladet eller Lars-Eriks Jönssons bok, kommer de flesta av våra informanter osökt in på dessa texter. Både de nyinflyttade samt de äldre som bott lite längre på området känner till boken och bladet väl, och det är uppenbart att det finns ett intresse, och i många fall även en kunskap, då det gäller platsens historia.

---

3 Lars-Eric Jönssons bok om Sankta Maria, kallas "boken" av de boende vi intervjuat.

Franz är i detta sammanhang en mycket aktiv förmedlare av historia, precis som Torsten. När Franz ska förklara för oss, var de gamla läkarhusen låg, går han ut i köket för att hämta boken "S:a Maria sjukhus". Han berättar lite senare att han sålt 80 exemplar av denna bok till folk på området och att han uppfattade det som att "alla" var intresserade (Intervju 7:12).

I samband med att vi frågar Rut om det finns någon årlig tradition på området som man firar tillsammans svarar hon att det inte finns men, att Mariaparkbladet aktualiserat det (Intervju 2:12). Hon berättar också att hon tror att människor får ett intresse och frågar henne om hur det var förr på S:a Maria eftersom Mariaparkbladet skriver om historier och berättelser från S:a Maria tiden.

4.2 Identitet

I Maria Park anser vi oss ha funnit ett område där människor delar och respekterar vissa gemensamma värden. Ett sådant värde är miljön, vilken är en stor orsak till att människor flyttar dit överhuvudtaget. Vi säger inte att det skulle vara ovanligt att ett område har gemensamma värden, men Maria Park, och möjligtvis andra liknande områden, har egna unika kombinationer av gemensamma värden som respekteras av de boende (jmf. Borda&Lundin 1986:67).

Om vi finner vilken kombination av värderingar som förenar de boende i Maria Park så kan vi använda det för att se hur ett lokalt förtroende kan tänkas se ut. Boende i Maria Park, mariaparkbor, som har mer förtroende, står i en position att visa andra boende vad som är bra och dåligt, de har mer inflytande i området. Men vilka värderingar och ideal har den typiska Mariaparksbo, eller med andra ord, vad gör att en Mariaparksbo kan bli ansedd att vara närmare idealet för en Mariaparksbo, eller med ytterligare andra ord; vilka gemensamma värden gör att vissa Mariaparksboende får högre förtroende av andra Mariaparksboende?⁴

Genom våra intervjuer känner vi att vi fått mera kunskap kring detta. Något många av våra informanter talar om är att de upplever det som viktigt att känna sig *trygg* i området. Till exempel så visar sig boende oroliga för tonårsbarn och sig själva genom att de upplever borggården som tom och mörk på kvällarna. Ett annat exempel på att värdet som visar på att värdet trygghet är viktigt för de boende är hur vissa utav de ingår i olika typer av grupper som mer aktivt verkar för tryggheten i området.

Något annat de flesta av våra informanter nämner är också hur viktig *naturen* och *gemenskapen* är på området. Sist men inte minst verkar berättelser om platsens *historia* vara av vikt, både för nyinflyttade som inte är så intresserade av någon social gemenskap, samt av de äldre som är dem som förmedlar dessa berättelser.

---

4 Det resonemang vi för här är inspirerat av den berömde sociologen Pierre Bourdieus teorier om fältanalys. (Jmf. Broady 1988:14)

Vi ser att dessa fyra; gemenskapen i området, den lokala naturmiljön, platsens historia, och känslan av trygghet i området, är de främsta värdena för mariaparkboende. Vi säger utifrån detta, att de mariaparkboende som är mest aktiva i att förmedla dessa värden får ett högt förtroende av de andra boende i Maria Park. Ett exempel på en sådan person är Franz Wieser. Han är engagerad i bostadsrättsföreningen, grannar mot brott o s v. Han är inte heller rädd för att säga till grannar som kör för fort eller inte sopsorterar på rätt sätt. Ibland jagar han t.o.m. buskörare som är en fara för områdets barn. Frans är dessutom social och är aktiv att knyta kontakter. Vi tror också han kan förmedla berättelser eftersom han berättar för oss att Rut berättat många historier från S:a Maria-tiden för honom.

En annan person vi anser ha mer förtroende av boende i området är just Rut. Hon är först och främst traktens historieberättare. Både nyinflyttade och personer som bott en längre tid på Maria Park känner till henne. Hon berättar också själv att hon berättat en del historier på grund av att många personer känner till henne på området.

En person med något lägre inflytande är Fredrik Bergström. Han har inte vilja eller engagemang att leda ett midsommarfirande och han är inte med som initiativtagare i någon aktivitet för barnen. Men något som ger honom lite mer inflytande än normalt är att han ringt kommunpolitiker för att få dem att ansa skogen i parken, något som står i linje med det gemensamma höga värdet om miljön (Intervju 5:1).

En nyinflyttad person med högt förtroende är Annika Petersson. Genom Mariaparkbladet förmedlar hon kontakter som hjälper till att främja gemenskapen i området. Gemenskapen är högt värderad i Maria Park, alla vi frågat vill ha mer än det som finns, och det som finns tycker man är bra. Annika hjälper till att hålla uppe det som finns. Mariaparkbladet är också i sig något som mariaparksboende har stort förtroende till, många läser den och tycker att dess existens är bra. Genom Mariaparkbladet får Annika mer inflytande.

Att boende i Maria Park har gemensamma värden på det här sättet, med en inbördes hierarkisk struktur vilket visar på att det finns en gruppidentitet, en Mariaparksidentitet. Mariaparksboende definierar sig själva utifrån deras gemensamma värderingar, men de boende som inte känner tillräckligt intresse i dessa gemensamma värderingar är inte en del utav fenomenet som skapar denna Mariaparksidentitet.

4.3 Avslutning

Från början av denna undersökning hade vi syftet att ämna besvara olika delfrågor som skulle kunna hjälpa oss att se vad av det gamla S:a Maria som finns kvar i dagens Maria Park. Dessa delfrågor, och några efterföljand tankar, har vi gått igenom i denna uppsats. *Vad berättar dåtidens*

S:a Mariabo om området och vad ansågs vara viktigt i deras vardag? Vi har gått igenom olika berättelser om hur det var förr, viktigt i deras vardag på S:a Maria var främst naturen som spelade en stor roll och att det fanns en stor gemenskap på området. Andra viktiga inslag i berättelserna om hur det var förr var, trygghet i samband med patienter, och familjelivet för arbetarna som arbetade på sjukhuset. *Hur ser dagens Mariaparkbo på sin omgivning och vad för saker spelar roll i deras vardag?* Det bor även idag familjer på området, och för dessa är natur, gemenskap och trygghet också viktigt. *Vilka sociala aktiviteter fanns på området under "sjukhustiden" och vilka finns idag?* Det fanns många sociala aktiviteter förr och det finns många idag, detta antyder starkt att det fanns gemenskap förr och det finns gemenskap idag. Det är inte exakt likadant idag som det var förr, men gemenskap på området S:a Maria och gemenskap på området Maria Park strävar mot liknande värden. *Kan vi finna någon kontinuitet i jämförelsen mellan S:a Maria och Maria Park?*

Berättelserna vi fått ta del av tyder på olika kontinuitets samband, bland annat att boende i Maria Park vill värna om naturen idag, vilket boende på området även gjorde förr. *Hur kan en sådan kontinuitet påverka de boendes gemenskap?* Våra observationer och intervjuer har visat att boende i Maria Park använder sig av kontinuiteten, för att stärka och befästa sina nya traditioner och sociala aktiviteter. *Hur påverkar platsens historia de boendes "identitetsbyggande"?* Vi har hittat spår av det gamla i det nya; berättelser om hur det var förr vidareförmedlas och denna vidareförmedling används av de boende för att skapa en gemenskap. Det är en ursäkt för "urbefolkningen" att hälsa på de nyinflyttade och en ursäkt för de nyinflyttade att hälsa på "urbefolkningen". Dessa berättelser om hur det var förr används för att organisera sig, man samlas kring namn och platser med historisk förankring, man hyr festsalen för fest och man har gemensamma rabatter hemma på Engelska Gången. Berättelserna används också för att skapa en kontinuitet, skapa nya traditioner och en ny historia: Boende på Maria Park vill tillsammans skapa mer gemenskap, och till det använder de platsens historia som de fått genom "boken". Gemensamma referensramar som grund för något nytt.

Platsens historia används som ett samtalsämne, och en referens. De nya träden är inte lika bra som de gamla träden, men kanske kan det bli lika fint som det var förr om man låter dem växa till sig. Denna tanke, att naturen är viktig, ser man tydligt hos de boende; Något som förstärker tanken om en mariaparksidentitet är hur de boende i Maria Park talar. Ord som "växtvärk", "vildvuxet" och "blomstrar" kommer fram i diskussioner om Mariaparks nuvarande tillstånd. Metaforer som dessa visar på hur dem boende tänker: *Maria Park lider av växtvärk*, det har flyttat in boende för fort. Det fattas allmän service såsom trafikantvisningar och dagligvaruhandel. *Maria Park är vildvuxet*, det finns en brist på kontroll i området, brist på disciplin. Barn nöter gräsmattorna, bilar och mopeder

kör lite som de vill. Samtidigt går det bra för området, *Maria Park blomstrar*, fastighetsvärdena ökar, bostäderna och skolorna är eftertraktade, området är attraktivt. På detta sett kan man se att naturen är en orienterande metafor för boende i Maria Park, den organiserar deras språk och deras tänkande. (Lakoff & Johnson 2003:14)

Till sist kan sägas att denna uppsats lyckats påvisa att i Maria Park är värderingen om miljön en del av kontinuiteten, vidare visar uppsatsen med ett antal exempel hur denna kontinuitet påverkar de boendes gemenskap, och till sist förklaras vikten utav hur denna gemenskap är en indikation på en gruppidentitet för dem boende.

6 Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

Folklivsarkivet vid Lunds Universitet

Intervjuer insamlat under fältarbete 17-21 april i norra Helsingborg

Observationer utförda under fältarbete 17-21 april i norra Helsingborg

Se bifogad kodnyckel för intervjuer och observationer

Internet

Hemsida 1

http://sv.wikipedia.org/wiki/Sankta_Maria_sjukhus, 2/6 2007

Hemsida 2

<http://www.mariaparkbladet.se/>, 2/6 2007

Tidskrifter

Mariaparkbladet

nr7 30-31dec 2006

nr9-13 13jan-11feb 2007

nr20-22 31mars-15april 2007

Litteratur

Arvidsson Alf 1999: *Folklorens former*. Lund: Studentlitteratur.

Borda Beatriz & Lundin Susanne 1986: *Vem får grädden på tårtan? - Om samhällets subtila maktsrukturer i Pierre Bourdieus sociologi*. Tidskriften RIG nr 3,.

Broady Donald 1988: *Kulturens fält – Om Pierre Bourdieus sociologi*. Tidskriften NORDICOM-nytt Sverige, nr 1-2.

Jönsson, Lars-Eric 1991: *S:ta Maria sjukhus. Historien om ett statligt sinnessjukhus i Helsingborg*. Helsingborg: Helsingborgs sjukvårdsdistrikt.

Lakoff George & Johnson Mark 2003: *Metaphors we live by*. Chicago: The university of Chicago press.